

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

MICHAL BOBEK

3 päivänä kesäkuuta 2021¹

Asia C-919/19

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky

vastaan

X.Y.

(Ennakkoratkaisupyyntö – Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slovakian tasavallan ylin tuomioistuin))

Ennakkoratkaisupyyntö – Rikosasioissa annettujen tuomioiden vastavuoroinen tunnustaminen – Puitepäätös 2008/909/YOS – Tuomitun sosiaalinen kuntoutus – Tuomion täytäntöönpano jäsenvaltiossa, jonka kansalainen tuomittu on ja jossa hän asuu

I Johdanto

1. Pääasian valittaja on Slovakian kansalainen, joka tuomittiin Tšekin tasavallassa törkeästä ryöstöstä. Hänelle määrättiin kahdeksan vuoden vapausrangaistus, jota hän suorittaa parhaillaan Tšekin tasavallassa.
2. Toimivaltainen tšekkiläinen tuomioistuin pyysi, että valittajalle annettu tuomio tunnustetaan ja että rangaistus suoritetaan Slovakiassa puitepäätöksen 2008/909/YOS nojalla.² Slovakialainen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tunnusti valittajalle annetun tuomion.
3. Najvyšší súd Slovenskej Republiky (Slovakian tasavallan ylin tuomioistuin, jäljempänä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin), jonka käsiteltäväksi valittaja on saattanut asian, on kuitenkin epävarma useista puitepäätöksen 2008/909 tulkintaan liittyvistä seikoista. Se etenkin pohtii, mitä tuomitun ”asuminen” täytäntöönpanovaltion alueella, mikä on yksi siirtämisen edellytyksistä, itse asiassa pitää sisällään käsitteenä ja mitä tehtäviä tuomion antaneen valtion ja täytäntöönpanovaltion viranomaisilla tarkasti ottaen on, kun arvioidaan tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksia.

¹ Alkuperäinen kieli: englanti.

² Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta rikosasioissa annettuihin tuomioihin, joissa määrätään vapausrangaistus tai vapauden menetyksen käsittävä toimenpide, niiden täytäntöön panemiseksi Euroopan unionissa 27.11.2008 tehty neuvoston puitepäätös (EUVL 2008, L 327, s. 27).

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

4. Puitepäätöksen 2008/909 johdanto-osan yhdeksännessä perustelukappaleessa todetaan, että ”rangaistuksen täytäntöönpanon täytäntöönpanovaltiossa olisi parannettava tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksia. Varmistaakseen, että rangaistuksen täytäntöönpano täytäntöönpanovaltiossa helpottaa tuomitun sosiaalista kuntoutusta, tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen olisi otettava huomioon esimerkiksi sellaiset seikat kuin tuomitun yhteys täytäntöönpanovaltioon, sen, katsooko tuomittu, että hänen perheensä on täytäntöönpanovaltiossa, sekä kieli- tai kulttuurisiteet, sosiaaliset tai taloudelliset ja muut siteet täytäntöönpanovaltioon.”

5. Puitepäätöksen 2008/909 johdanto-osan kymmenennen perustelukappaleen mukaan ”6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu tuomitun mielipide voi olla hyödyllinen pääasiassa sovellettaessa 4 artiklan 4 kohtaa. Ilmaisui ’erityisesti’ on tarkoitettu kattamaan myös tapaukset, joissa tuomitun mielipide sisältää tietoja, joilla saattaa olla merkitystä tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteille. Sosiaalisen kuntoutuksen osalta 4 artiklan 4 kohdan ja 6 artiklan 3 kohdan säännökset eivät muodosta kieltäytymisperustetta.”

6. Puitepäätöksen 2008/909 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa todetaan, että kun puitepäätöksessä ”viitataan valtioon, jossa tuomittu ’asuu’, tällä tarkoitetaan paikkaa, johon asianomaisella on yhteys vakituisen asuinpaikan ja sellaisten seikkojen perusteella kuin perhe-, sosiaaliset tai ammatilliset siteet”.

7. Puitepäätöksen 2008/909 3 artiklan 1 kohdan mukaan ”puitepäätöksen tarkoituksena on vahvistaa säännöt, joiden mukaisesti jäsenvaltion on tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen helpottamiseksi tunnustettava tuomio ja pantava rangaistus täytäntöön”.

8. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan otsikko on ”Perusteet tuomion ja todistuksen lähettämiseksi toiseen jäsenvaltioon”. Sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Edellyttäen, että tuomittu on tuomion antaneessa valtiossa tai täytäntöönpanovaltiossa, ja edellyttäen, että hän on antanut suostumuksensa silloin, kun se 6 artiklan nojalla on tarpeen, tuomio ja todistus, jonka vakiomalli on liitteessä I, voidaan lähettää yhteen seuraavista jäsenvaltioista:

- a) jäsenvaltioon, jonka kansalainen tuomittu on ja jossa hän asuu; tai
- b) jäsenvaltioon, jonka kansalainen tuomittu on, ja johon, vaikkei hän asu mainitussa jäsenvaltiossa, hänet karkotetaan sen jälkeen, kun hänet on vapautettu rangaistuksen täytäntöönpanosta tuomioon tai oikeudelliseen tai hallinnolliseen päätökseen taikka tuomiosta johtuvaan muuhun toimenpiteeseen sisältyvän maastapoistamis- tai karkotusmääräyksen perusteella; tai
- c) mihin tahansa muuhun kuin a tai b alakohdassa tarkoitettuun jäsenvaltioon, jonka toimivaltainen viranomainen suostuu tuomion ja todistuksen lähettämiseen kyseiseen jäsenvaltioon.”

9. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 2 kohdan mukaan ”tuomio ja todistus voidaan lähettää, jos tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomainen, tarvittaessa tuomion antaneen valtion ja täytäntöönpanovaltion toimivaltaisten viranomaisten välisten neuvottelujen jälkeen, on vakuuttunut siitä, että rangaistuksen täytäntöönpano täytäntöönpanovaltiossa edistäisi tuomitun sosiaalista kuntoutusta”.

10. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 3 kohdassa säädetään, että ”ennen tuomion ja todistuksen lähettämistä tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomainen voi kuulla täytäntöönpanovaltion toimivaltaisia viranomaisia kaikin asianmukaisin keinoin. Kuuleminen on pakollista 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Näissä tapauksissa täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen on välittömästi ilmoitettava tuomion antaneelle valtiolle päätöksestään suostua tai olla suostumatta tuomion lähettämiseen”.

11. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 4 kohdassa säädetään, että ”tämän kuulemisen yhteydessä täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi toimittaa tuomion antaneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle perustellun lausunnon siitä, että rangaistuksen täytäntöönpano täytäntöönpanovaltiossa ei edistäisi tuomitun sosiaalista kuntoutusta ja menestyksestä yhteiskuntaan sopeuttamista.

Mikäli kuulemista ei ole suoritettu, tällainen lausunto voidaan toimittaa viipymättä todistuksen ja tuomion lähettämisen jälkeen. Tuomion antaneen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on tarkasteltava tätä lausuntoa ja päätettävä, peruuttaako se todistuksen.”

12. Puitepäätöksen 2008/909 6 artiklan otsikko on ”Tuomitun mielipide ja hänelle annettava ilmoitus”. Sen kahdessa ensimmäisessä kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tuomio ja todistus voidaan lähettää täytäntöönpanovaltioon tuomion tunnustamista ja rangaistuksen täytäntöönpanoa varten ainoastaan tuomitun tuomion antaneen valtion lainsäädännön mukaisesti antamalla suostumuksella, sanotun kuitenkin rajoittamatta 2 kohdan soveltamista.

2. Tuomitun suostumusta ei tarvita, jos tuomio ja todistus lähetetään

a) jäsenvaltioon, jonka kansalainen tuomittu on ja jossa hän asuu;

– –”

13. Puitepäätöksen 2008/909 6 artiklan 3 kohdassa säädetään, että ”kaikissa niissä tapauksissa, joissa tuomittu on vielä tuomion antaneessa valtiossa, hänelle on annettava tilaisuus esittää mielipiteensä suullisesti tai kirjallisesti. – – Tuomitun mielipide otetaan huomioon päätettäessä tuomion ja todistuksen lähettamisestä. Jos hän käyttää tämän kohdan mukaista mahdollisuutta, hänen mielipiteensä toimitetaan täytäntöönpanovaltiolle, erityisesti otettavaksi huomioon 4 artiklan 4 kohtaa sovellettaessa. Jos tuomittu on esittänyt mielipiteensä suullisesti, tuomion antaneen jäsenvaltion on varmistettava, että mielipide on kirjallisena täytäntöönpanovaltion saatavilla”.

14. Puitepäätöksen 2008/909 8 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen on tunnustettava 4 artiklan mukaisesti ja 5 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen lähetetty tuomio ja toteutettava viipymättä kaikki tarvittavat toimenpiteet rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi, jollei se päätä vedota johonkin 9 artiklassa säädettyyn perusteeseen kieltäytyä tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta”.

15. Puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi kieltäytyä tunnustamasta tuomiota ja panemasta rangaistusta täytäntöön, jos ”edellä 4 artiklan 1 kohdassa esitetyt perusteet eivät täyty”.

16. Puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 3 kohdassa säädetään, että ”ennen kuin täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen tekee 1 kohdan a, b, c, i, k ja l alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa päätöksen olla tunnustamatta tuomiota ja panematta rangaistusta täytäntöön, sen on kuultava tuomion antaneen valtion toimivaltaista viranomaista asianmukaisella tavalla ja sen on tarvittaessa pyydettävä sitä toimittamaan viipymättä mahdolliset tarvittavat lisätiedot”.

17. Puitepäätöksen 2008/909 liitteessä I olevan vakiomallin mukaisen todistuksen (jäljempänä liitteen I mukainen todistus) d osan 4 kohdassa on annettava ”muut asiaankuuluvat tiedot tuomitun perhesiteistä ja sosiaalisista tai ammatillisista yhteyksistä täytäntöönpanovaltioon”.

B Kansallinen oikeus

18. Tuomioiden, joissa määrätään vapausrangaistus, tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetun lain nro 221/2006 täydentämisestä ja konsolidoinnista annetun lain nro 549/2011 (Zákon č. 549/2011 o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii a doplnení zák. č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby, jäljempänä laki nro 549/2011) 4 §:n 1 momentin a kohdan mukaan rikosasiassa annettu tuomio voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön Slovakiassa, jos teko, jonka perusteella kyseinen tuomio on annettu, on myös Slovakian oikeusjärjestyksen mukaan rikos, jollei 4 §:n 2 ja 3 momentista muuta johdu, ja jos tuomittu on Slovakian kansalainen, jonka vakituinen asuinpaikka on Slovakiassa tai jolla on Slovakiaan toteen näytettyjä perhesiteitä, sosiaalisia tai ammatillisia siteitä, jotka voivat helpottaa hänen kuntoutustaan hänen suorittaessaan vapausrangaistustaan Slovakiassa.

19. Lain nro 549/2011 3 §:n g kohdan mukaan ”vakituksella asuinpaikalla” tarkoitetaan pysyvää tai väliaikaista asuinpaikkaa.

20. Slovakian kansalaisten asuinpaikan ilmoittamisesta ja Slovakian väestötietojärjestelmästä annetun lain nro 253/1998 (Zákon č. 253/1998 Z. z. o hlásení pobytu občanov Slovenskej republiky a registri obyvateľov Slovenskej republiky, jäljempänä asuinpaikan ilmoittamista koskeva laki), 2 §:n 2 momentin mukaan väestötietojärjestelmässä ”asuinpaikalla” tarkoitetaan pysyvää ja väliaikaista asuinpaikkaa.

21. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan sen toteaminen, että Slovakian kansalaisella on Slovakiassa joko pysyvä tai väliaikainen asuinpaikka, mikä merkitsee laissa nro 549/2011 vakituista asuinpaikkaa, tehdään pelkästään väestötietojärjestelmän tarkoituksiin. Pysyvän eikä myöskään väliaikaisen asumisen edellytyksenä ole, että kansalaisen on tosiasiallisesti asuttava Slovakiassa ja hänellä on siten oltava perhesiteitä, sosiaalisia tai ammatillisia siteitä taikka muita siteitä kyseiseen valtioon.

22. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selittää, että vaikka lainsäädännössä asetetaan jokaiselle kansalaiselle, joka ei oleskele pysyvästi ulkomailla, velvollisuus ilmoittaa pysyvästä asumisestaan ja velvollisuus ilmoittaa sen päättymisestä, jos hän aikoo matkustaa ulkomaille aikomuksenaan asua siellä pysyvästi, siinä ei säädetä mistään seuraamuksesta siinä tapauksessa, ettei näitä vaatimuksia täytetä.

23. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin myös selittää, että lain nro 549/2011 4 §:n 1 momentin a kohdan mukaan tuomion antaneen valtion päätökset vapausrangaistuksen määräämisestä voidaan näin ollen tunnustaa ja panna täytäntöön myös silloin, kun tuomittu Slovakian kansalainen ei tosiasiallisesti asu Slovakiassa (vaan tuomion antaneessa valtiossa), mutta väestötietojärjestelmän mukaan hänellä on kuitenkin Slovakiassa pysyvä tai väliaikainen asuinpaikka.

24. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että edellytyksestä, jonka mukaan tuomitulla on oltava toteen näytetyt perhesiteet tai sosiaaliset tai ammatilliset siteet, jotka voivat helpottaa tuomitun sosiaalista kuntoutusta, säädetään siten toissijaisesti ja että Slovakian lainsäädännön mukaan sen on täytyttävä vain, jos Slovakian kansalaisen vakituinen asuinpaikka ei ole Slovakiassa eli hänellä ei ole siellä pysyvää tai väliaikaista asuinpaikkaa.

25. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että Slovakian kansallista lainsäädäntöä muutettiin 1.1.2020 alkaen, mikä mahdollistaa lain nro 549/2011 4 §:n 1 momentin a kohdan uuden sanamuodon mukaisesti tuomion, jossa määrätään vapausrangaistus, tunnustamisen Slovakiassa, kun tuomittu on Slovakian kansalainen ja hänellä on vakituinen asuinpaikka Slovakian alueella; vakituista asuinpaikkaa ei enää määritellä siten, että sillä tarkoitetaan tuomitun pysyvää tai väliaikaista asuinpaikkaa. Kyseisen lain 32 §:n mukaan ennen 1.1.2020 aloitetut menettelyt saatetaan kuitenkin päätökseen tämän lain mukaisesti, sellaisena kuin se oli voimassa 31.12.2019 saakka.

III Tosiseikat, kansallinen menettely ja ennakkoratkaisukysymykset

26. Pääasian valittaja on Slovakian kansalainen, joka tuomittiin Tšekin tasavallassa törkeästä ryöstöstä. Krajský soud v Plzni (Plzeňin alueellinen tuomioistuin, Tšekki) määräsi 18.7.2017 antamallaan tuomiolla hänelle 10 vuoden vapausrangaistuksen. Kyseinen rangaistus muutettiin Vrchní soud v Praze (Prahan ylioikeus, Tšekki) 20.9.2017 antamalla tuomiolla kahdeksan vuoden vapausrangaistukseksi. Valittaja suorittaa tällä hetkellä viimeksi mainittua rangaistua Tšekin tasavallassa.

27. Krajský súd v Košiciach (Košicen alueellinen tuomioistuin, Slovakia) vastaanotti 12.2.2018 Krajský soud v Plznin antaman liitteen I mukaisen todistuksen. Todistus lähetettiin yhdessä edellä mainittujen tuomioiden kanssa täytäntöönpanovaltioksi merkittyyn Slovakiaan, koska tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomaisena oli vakuuttunut siitä, että vapausrangaistuksen täytäntöönpano kyseisessä jäsenvaltiossa helpottaisi valittajan sosiaalista kuntoutusta. Tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomaisena myös katsoi, että Slovakia on valtio, jonka kansalainen tuomittu on ja jossa hän asuu.

28. Liitteen I mukaisen todistuksen d osan 4 kohdassa todetaan, että valittaja saapui Tšekin tasavaltaan vaimonsa kanssa viisi kuukautta ennen kyseiseen rikokseen syylistymistä. Valittajan työsuhde päätettiin sen jälkeen, kun hän oli työskennellyt lyhyen aikaa Plzeňissä. Hän oli siten työtön rikoksen tekohetkellä. Valittaja asui aluksi hostellissa ennen kuin vuokrasi asunnon

perheensä kanssa. Krajský soud v Plzni myös toteaa, että valittajan sosiaalinen kuntoutus toteutuu paremmin Slovakiassa, koska hän on kyseisen jäsenvaltion kansalainen, on asunut Slovakiassa koko ikänsä ja hänen vakituinen asuinpaikkansa on rekisteröity sinne.

29. Lisäksi liitteen I mukaisen todistuksen I kohdassa todetaan, ettei valittajalla ole vakituista asuinpaikkaa Tšekin tasavallassa. Ennen kyseisen rikoksen tekemistä hän asui Tšekin tasavallassa vain hyvin lyhyen ajan, eikä hänelle syntynyt kyseisenä aikana ammatillisia, kulttuurisia tai sosiaalisia siteitä. Se, että valittajan lapset oleskelevat Tšekin tasavallan alueella, ei vaikuta toteamukseen siitä, että valittajan vakituinen asuinpaikka ei ole Tšekin tasavallassa. Hänen lapsensa ovat myös Slovakian kansalaisia ja voivat palata sinne milloin tahansa.

30. Krajský súd v Košiciach päätti 17.5.2018 antamallaan tuomiolla liitteen I mukaisen todistuksen perusteella tunnustaa tuomion ja panna sen täytäntöön.

31. Valittaja valitti kyseisestä ratkaisusta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen. Hän totesi, että hänen koko perheensä (aviopuoliso, kaksi tytärtä, vävy ja lapsenlapsi) asuu Plzeňissä ja että perheenjäsenet vierailevat hänen luonaan kuukausittain hänen suorittaessaan tuomiotaan. Hän ei ole yhteydessä poikaansa tai velipuoleensa, jotka asuvat Slovakiassa. Valittaja väittää, että hänellä ei ole perhesiteitä tai läheisiä ystäviä Slovakiassa ja että jos hänet siirrettäisiin kyseiseen jäsenvaltioon, hän menettäisi yhteytensä perheeseensä. Valittaja haluaa siten suorittaa tuomionsa Tšekin tasavallassa.

32. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että Slovakian tasavallan väestörekisterin mukaan valittaja on Slovakian kansalainen. Hänet on rekisteröity vuodesta 1998 lähtien slovakialaisen kunnan pysyväksi asukkaaksi. Täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen poliisiviranomaisen 5.3.2018 laatiman raportin mukaan valittajaa ei kuitenkaan ole nähty kyseisessä kunnassa, hän ei ole ollut yhteydessä keneenkään siellä ja hänen uskotaan oleskelleen perheensä kanssa Ranskassa noin viiden vuoden ajan. Kyseisen kunnan pormestarin antamassa selvityksessä todetaan, että ainoastaan valittajan poika oleskelee valittajan rekisteröidyssä osoitteessa yhdessä isoäitinsä kanssa. Isoäiti kertoi uskovansa, että valittajan perhe asuu Tšekin tasavallassa, mutta hän ei tiedä, missä siellä, koska he eivät pidä yhteyttä.

33. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että puitepäätöksellä 2008/909 tavoiteltu sosiaalisen kuntoutuksen päämäärä ja siten sen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät vain, jos tuomitulla on jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, sellaiset perhesiteet taikka kielelliset, kulttuuriset, sosiaaliset, taloudelliset tai ammatilliset siteet, joiden perusteella voidaan perustellusti olettaa, että tuomion suorittaminen kyseisessä jäsenvaltiossa todellakin parantaa mahdollisuuksia tämän päämäärän saavuttamiseen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin siten katsoo, että lain nro 659/2011 4 §:n 1 momentin a kohdalla, jonka mukaan ulkomainen tuomio, jossa määrätään vapausrangaistus Slovakian kansalaiselle, voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön pelkästään virallisesti rekisteröidyn pysyvän tai väliaikaisen asuinpaikan perusteella, ilman että tuomitulla on samanaikaisesti perhesiteitä taikka sosiaalisia, ammatillisia tai muita siteitä, ei taata puitepäätöksen 2008/909 täyttä tehokkuutta.

34. Tässä tilanteessa Najvyšší súd Slovenskej Republiky päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko [puitepäätöksen 2008/909] 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännöstä tulkittava siten, että siinä esitetyt perusteet täyttyvät vain siinä tapauksessa, että tuomitulla on siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, sellaiset perhesiteet tai sosiaaliset, ammatilliset tai muut siteet, jotka huomioon ottaen voidaan perustellusti olettaa, että rangaistuksen suorittaminen kyseisessä valtiossa edistäisi tuomitun sosiaalista kuntoutusta, ja että se on näin ollen esteenä lain nro 549/2011 (sellaisena kuin se oli voimassa 31.12.2019 asti) 4 §:n § momentin a kohdan kaltaisen kansallisen säännöksen soveltamiselle, kun kyseinen säännös mahdollistaa tällaisissa tapauksissa tuomion tunnustamisen ja täytäntöönpanon täytäntöönpanovaltiossa pelkästään virallisesti kirjatun tavanomaisen oleskelun perusteella huolimatta siitä, onko tuomitulla henkilöllä tässä valtiossa todellisia siteitä, jotka voisivat edistää tuomitun sosiaalista kuntoutusta?
- 2) Jos vastaus edelliseen kysymykseen on myöntävä, onko puitepäätöksen 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että puitepäätöksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettussa tilanteessa tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen on varmistuttava vielä ennen tuomion ja todistuksen lähettämistä siitä, että rangaistuksen täytäntöönpano täytäntöönpanovaltiossa edistäisi tuomitun sosiaalista kuntoutusta, ja että sen on lisäksi ilmoitettava tätä koskevat tiedot todistuksen d osan 4 kohdassa, erityisesti, jos tuomittu esittää [puitepäätöksen 2008/909] 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettussa mielipiteessään, että hänellä on tuomion antaneessa valtiossa tosiasialliset perhesiteet tai sosiaaliset tai ammatilliset siteet?
- 3) Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä, onko [puitepäätöksen 2008/909] 9 artiklan 1 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että kyseessä on peruste tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäytymiselle myös silloin, kun [puitepäätöksen 2008/909] 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettussa tilanteessa ei [puitepäätöksen 2008/909] 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua kuulemisesta ja muiden tarpeellisten tietojen toimittamisesta huolimatta ole näytetty, että tuomitulla olisi sellaiset perhesiteet tai sosiaaliset, ammatilliset tai muut siteet, jotka huomioon ottaen voidaan perustellusti olettaa, että rangaistuksen suorittaminen täytäntöönpanovaltiossa edistäisi tuomitun sosiaalista kuntoutusta?”

35. Kirjallisia huomautuksia esittivät Tšekin, Espanjan, Unkarin ja Puolan hallitukset sekä Euroopan komissio. Tšekin ja Espanjan hallitukset sekä komissio myös vastasivat kirjallisiin kysymyksiin, joita unionin tuomioistuin esitti osapuolille työjärjestyksensä 61 artiklan 1 kohtaa soveltaen.

IV Arviointi

36. Tämän ratkaisuehdotuksen rakenne on seuraavanlainen. Vastaan aluksi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämään ensimmäiseen kysymykseen. Ehdotan, että sitä, *asuu*ko tuomittu tietyssä jäsenvaltiossa puitepäätöksen 2008/909 soveltamiseksi, ei voida arvioida pelkästään sen perusteella, että hänellä on virallisesti ilmoitettu asuinsoite siellä. Seuraavaksi esitän, mitkä muut edellytykset ovat merkityksellisiä tässä arvioinnissa (A). Vastauksena toiseen kysymykseen esitän, että tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen on oltava vakuuttunut siitä, että tuomitun siirtäminen valtioon, jonka kansalainen hän on, edistää hänen sosiaalista kuntoutustaan. Kyseisen viranomaisen on myös toimitettava

täytäntöönpanoviranomaiselle kaikki merkitykselliset tiedot, jotka koskevat tuomitun sosiaalisen kuntoutumisen todennäköisyyttä (B). Lopuksi selvennän, mitä sellaisia tuomitun siirtämisen edellytyksenä olevia merkityksellisiä perusteita täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi arvioida, jotka voivat johtaa tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäytymiseen (C).

A Ensimmäinen kysymys: missä tuomittu asuu?

37. Tuomitun siirtäminen puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla on mahdollista siinä tapauksessa, ettei tuomittu ole antanut suostumustaan siirtämiseen, vain, jos tuomittu on täytäntöönpanovaltion kansalainen ja *asuu* siellä.

38. Nyt käsiteltävässä asiassa kansalaisuutta koskeva edellytys täyttyy selvästi eikä ole kiistanalainen. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee yksinomaan puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetun tuomitun *asumisen* käsitteen ulottuvuutta.

39. Tätä käsitettä valotetaan hieman puitepäätöksen 2008/909 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa, jossa todetaan, että kun puitepäätöksessä ”viitataan valtioon, jossa tuomittu ’asuu’, tällä tarkoitetaan paikkaa, johon asianomaisella on yhteys vakituisen asuinpaikan *ja* sellaisten seikkojen perusteella kuin perhe-, sosiaaliset tai ammatilliset siteet”.³

40. Kyseessä olevassa kansallisessa säännöksessä, nimittäin lain nro 549/2011 4 §:n 1 momentin a kohdassa, puolestaan säädetään, että tuomio voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön Slovakian tasavallassa, kun tuomittu on Slovakian kansalainen, jonka vakituinen asuinpaikka on Slovakian tasavallassa *tai* jolla on Slovakiaan toteen näytetyjä perhesiteitä, sosiaalisia tai ammatillisia siteitä, jotka voivat helpottaa hänen kuntoutustaan hänen suorittaessaan vapausrangaistustaan Slovakian tasavallassa.

41. Kyseinen säännös kuvastaa siten lähtökohtaisesti johdanto-osan 17 perustelukappaleen sanamuotoa. Siinä ”ja” on kuitenkin korvattu sanalla ”tai”. Vaikuttaakin siltä, että yhtäältä ”vakituinen asuinpaikka” ja toisaalta ”toteen näytetyt perhesiteet, sosiaaliset tai ammatilliset siteet” ovat kaksi vaihtoehtoista tunnustamisperustetta puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamisalaa kuuluvassa tilanteessa. Lisäksi ensiksi mainitussa tapauksessa tarkoitetun vakituisen asuinpaikan käsite ymmärretään kansallisen lainsäädännön sovellettavassa versiossa siten, että sillä tarkoitetaan pysyvää tai väliaikaista asuinpaikkaa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selittää, että sekä pysyvä että väliaikainen asuinpaikka tarkoittavat osoitteita, jotka on virallisesti rekisteröity hallinnollisiin tarkoituksiin.

42. Huomautan, että siitä, että puitepäätöksen 2008/909 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa käytetään ja-konjunktioita, joka yhdistää ”vakituisen asuinpaikan” ja ”perhe-, sosiaaliset tai ammatilliset siteet”, ilmenee, että tarvitaan muutakin kuin virallisesti rekisteröity osoite, jotta tuomitun voidaan katsoa ”asuvan” täytäntöönpanovaltiossa puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetulla tavalla.

³ Kursivointi tässä.

43. On nähdäkseni melko selvää, että jos tuomion tunnustaminen ja tuomitun siirtäminen sallitaan *pelkän* rekisteröidyn pysyvän tai tilapäisen osoitteen perusteella, lain nro 549/2011 4 §:n 1 momentin a kohta ei täytä puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan edellytystä.

44. Tietystä minimalistisesta näkökulmasta tarkasteltuna tämä voisi riittää vastaukseksi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäiseen kysymykseen. Ajatuksessa, jonka mukaan virallisesti rekisteröity osoite ei voi täyttää tuomitun asumista täytäntöönpanovaltiossa koskevaa edellytystä (mistä kaikki käsiteltävässä asiassa huomautuksia esittäneet muut osapuolet ovat pohjimmiltaan yhtä mieltä), on kuitenkin yhtä lailla kyse minimalistisesta vastauksesta kuin käsiteltävässä asiassa esille tulevan todellisten kysymyksen ilmaisemisesta: ellei virallisesti rekisteröity asuinosoite riitä, mikä sitten on riittävää?

45. Käsiteltävän asian tosiseikat osoittavat tämän hyvin selvästi. Sen lisäksi, että valittaja on Slovakian kansalainen ja että hänellä on siellä virallisesti rekisteröity osoite, hänellä on selvästi *joitain* siteitä Slovakiaan. Käsiteltävässä asiassa vaikuttaa kuitenkin olevan erimielisyyttä siitä, ovatko nämä siteet tyypiltään, laadultaan tai vakiintuneisuudeltaan riittäviä puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisen siirtomekanismin soveltamiseksi.

46. Ei luonnollisestikaan ole unionin tuomioistuimen eikä etenään tämän ratkaisuehdotuksen tehtävä esittää täsmällisiä lausumia siitä, täyttyvätkö puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan edellytykset pääasian oikeudenkäynnissä. Nämä seikat koskevat tosiseikkoja, ja niiden ratkaiseminen on täytäntöönpanovaltion ja tuomion antaneen valtion toimivaltaisten kansallisten viranomaisten tehtävä.

47. Nyt käsiteltävässä asiassa ja siinä esitettyjen tosiseikkojen perusteella on kuitenkin tarpeen tarkastella kahta puitepäätöksen 2008/909 tulkintaan ja toimintaan liittyvää yleistä kysymystä, jotka tulevat esille sen yhteydessä. Ensinnäkin, mikä on puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan käsitteeseen ”asuu” liittyvien edellytysten sisältö käsitteiden ”vakituinen asuinpaikka” ja ”perhe-, sosiaaliset tai ammatilliset siteet” yhteydessä? (1) Toiseksi, miten ja kenen näitä osatekijöitä olisi arvioitava? (2)

1. ”Tuomitun asuminen”: vakituinen asuinpaikka ja perhe-, sosiaaliset tai ammatilliset siteet

48. Sitä, missä tuomittu ”asuu” puitepäätöksessä 2008/909 ja etenkin sen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettulla tavalla, selvennetään tarkemmin johdanto-osan 17 perustelukappaleessa. Sillä tarkoitetaan ”paikkaa, johon asianomaisella on yhteys vakituisen asuinpaikan ja sellaisten seikkojen perusteella kuin perhe-, sosiaaliset tai ammatilliset siteet”. Puitepäätöksessä 2008/909 ei määritellä mitään näistä käsitteistä, ”vakituinen asuinpaikka” mukaan luettuna.

49. Jollei unionin oikeuden säännöksen sanamuoto sisällä nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen käsitteen sisällön ja ulottuvuuden määrittämiseksi, tätä käsitettä on tulkittava koko unionissa itsenäisesti ja yhtenäisesti, ja tässä tulkinnassa on otettava huomioon säännöksen asiayhteys ja puitepäätöksellä 2008/909 tavoiteltu päämäärä.⁴

⁴ Ks. esim. tuomio 17.7.2008, Kozłowski (C-66/08, EU:C:2008:437, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomio 2.4.2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) tai tuomio 11.1.2017, Grundza (C-289/15, EU:C:2017:4, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

50. Esittäessään unionin tuomioistuimelle muita unionin oikeuden välineitä, jotka voisivat mahdollisesti auttaa näiden käsitteiden tulkinnassa, osa muista osapuolista ehdotti innoituksen hakemista muilta unionin oikeuden aloilta, joilla käsite ”vakituinen asuinpaikka” tai ”oleskelu” myös esiintyy, kuten asetuksesta (EY) N:o 2201/2003,⁵ asetuksesta (ETY) N:o 1408/71⁶ tai henkilöstösäännöistä annetusta asetuksesta nro 31 (ETY), 11 (Euratom).⁷ Näitä välineitä koskevassa oikeuskäytännössä annetaan painoarvoa tosiseikkoihin perustuvalla todellisuudella pelkän ilmoitetun asuinpaikan sijasta,⁸ ja sitä olisi oletettavasti käytettävä ohjenuorana myös nyt käsiteltävässä asiassa.

51. Nämä esimerkit ovat mielestäni vain jossain määrin merkityksellisiä vertailukohtana nyt käsiteltävässä asiassa. Näiden välineiden sääntely-yhteys ja systeeminen yhteys ovat yksinkertaisesti liian etäisiä ja eroavat liikaa puitepäätöksen 2008/909 systematiikasta ja tarkoituksesta.

52. Hyödyllisempiä ohjeita löytyy mielestäni oikeuskäytännöstä, joka koskee puitepäätöksen 2002/584/YOS 4 artiklan 6 kohdan mukaista eurooppalaisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraista kieltäytymisperustetta⁹ ja johon Tšekin ja Espanjan hallitukset sekä komissio viittasivat. Kyseisen perusteen mukaisesti viranomainen voi kieltäytyä panemasta eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön, ”kun etsitty henkilö *oleskelee* täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa, on sen kansalainen tai *asuu* siellä *vakinaisesti*, ja tämä valtio sitoutuu panemaan tämän rangaistuksen tai toimenpiteen itse täytäntöön kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti”.¹⁰

53. Unionin tuomioistuin on selittänyt, että ”ilmaus ’asuu vakinaisesti’ koskee siis tilanteita, joissa henkilö, josta on annettu eurooppalainen pidätysmääräys, on asettunut tosiasiallisesti asumaan täytäntöönpanosta vastaavaan jäsenvaltioon, ja ilmaus ’oleskelee’ puolestaan koskee tilanteita, joissa tämä henkilö on jonkin aikaa tässä jäsenvaltiossa pysyvästi oleskeltuaan luonut tähän jäsenvaltioon siteitä, jotka vastaavat vakinaisen asumisen perusteella syntyviä siteitä”.¹¹ Unionin tuomioistuin on lisäksi täsmentänyt, että ”oleskelua” tutkittaessa on ”arvioitava kokonaisvaltaisesti useita objektiivisia seikkoja, jotka ovat ominaisia tämän henkilön tilanteelle ja joihin kuuluvat esimerkiksi etsityn henkilön oleskelun kesto, luonne ja edellytykset sekä ne

⁵ Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annettu neuvoston asetus (EUVL 2003, L 338, s. 1).

⁶ Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 2195/1991, sellaisena kuin se on ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 (EYVL 1983, L 230, s. 6) ja sellaisena kuin se on muutettuna 25.6.1991 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2195/91 (EYVL 1991, L 206, s. 2).

⁷ Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiajärjestön virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen ja näiden yhteisöjen muuta henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen vahvistamisesta annettu asetus (EYVL 1962, P 045, s. 1385) (jäljempänä henkilöstösäännöt).

⁸ Tuomio 2.4.2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, 37 ja 38 kohta) asetuksessa N:o 2201/2003 tarkoitetun lapsen ”asuinpaikan” määrittämisestä; tuomio 11.11.2004, Adanez-Vega (C-372/02, EU:C:2004:705, 37 kohta) asetuksen N:o 1408/71 mukaisesta työntekijän ”asuinpaikasta” ja tuomio 15.9.1994, Magdalena Fernández v. komissio (C-452/93 P, EU:C:1994:332, 22 kohta) henkilöstösäännöistä.

⁹ Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehty neuvoston puitepäätös – Tiettyjen jäsenvaltioiden lausumat puitepäätöksen tekemisestä (EYVL 2002, L 190, s. 1) (jäljempänä eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva puitepäätös).

¹⁰ Kursivointi tässä.

¹¹ Tuomio 17.7.2008, Kozłowski (C-66/08, EU:C:2008:437, 46 kohta). Ks. myös tuomio 13.12.2018, Sut (C-514/17, EU:C:2018:1016, 34 kohta).

perhesiteet ja taloudelliset siteet, joita hänellä on täytäntöönpanosta vastaavaan jäsenvaltioon”,¹² ja että ”asianomaiseen henkilöön liittyvällä yksittäisellä seikalla ei lähtökohtaisesti voi olla yksinään ratkaisevaa merkitystä”.¹³

54. Kun otetaan huomioon, että eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdalla¹⁴ ja puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 6 kohdalla¹⁵ on sama tavoite sosiaalisen kuntoutuksen osalta, samankaltaista logiikka olisi nähdäkseen sovellettava nyt tarkasteltavassa tapauksessa.¹⁶

55. Kansalaisuusedellytyksen, jota ei ole riitautettu pääasian oikeudenkäynnissä käsiteltävässä asiassa, lisäksi puitepäätöksen 2008/909 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa mainitaan ensi näkemältä kaksi erilaista osatekijää: yhtäältä ”vakituinen asuinpaikka” ja toisaalta ”[sellaiset seikat kuin] perhe-, sosiaaliset tai ammatilliset siteet”. Siltä osin kuin nämä molemmat osatekijät ovat sidoksissa sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteeseen, ne kuitenkin ovat viime kädessä saman kolikon eri puolet. Tässä suhteessa ne eivät mielestäni ole tosiasiallisesti kaksi erillistä edellytystä.

56. Minun on nimittäin myönnettävä, etten pysty erottamaan näitä käsitteitä ja arvioimaan niitä erikseen. Erakkoja lukuun ottamatta se, että henkilöllä on jossain vakituinen asuinpaikka, tarkoittaa tavallisesti sitä, että kyseiselle henkilölle muodostuu kaikenlaisia siteitä tiettyyn yhteisöön, sen jäseniin ja itse paikkaan. Käänteisesti vakituinen asuinpaikka todennäköisesti muodostuu – jos tältä osin voidaan tosiasiallisesti käyttää jonkinlaista valinnanvapautta –, koska henkilöllä on jonkinlaiset siteet tiettyyn paikkaan: perhesiteet taikka ammatilliset, sosiaaliset, kulttuuriset tai muut siteet.

57. Nämä kaksi eivät ole täysin sama asia. Erakolla voi olla vakituinen asuinpaikka jossain ja hän voi siten teknisesti ottaen asua siellä, mutta hänellä ei välttämättä ole monia mainittavia sosiaalisia tai muita siteitä, koska hän elää täysin muista erillään. Sitä vastoin, mutta myös yhtä lailla, erittäin liikkuva ulkomailla asuva henkilö saattaa asua useissa eri paikoissa niin, että hänen perheensä voi asua yhdessä jäsenvaltiossa, hänellä voi olla kulttuuriset ja kielelliset siteet toiseen jäsenvaltioon ja ammatilliset siteet kolmanteen tai jopa neljanteen jäsenvaltioon, mutta hänellä ei ole missään varsinaista vakituista asuinpaikkaa.

58. Sekä ”vakituinen asuinpaikka” että ”jonkinlaisten siteiden olemassaolo” edustavat mielestäni *yhteyttä*, joka puolestaan toimii ponnahduslautana *sosiaalisen kuntoutuksen* mahdollisuuksien määrittämiselle. Näitä yleisiä ohjeita lukuun ottamatta sen jäsenvaltion määrittäminen, jossa

¹² Tuomio 17.7.2008, Kozłowski (C-66/08, EU:C:2008:437, 48 kohta). Ks. myös tuomio 5.9.2012, Lopes Da Silva Jorge (C-42/11, EU:C:2012:517, 43 kohta).

¹³ Tuomio 17.7.2008, Kozłowski (C-66/08, EU:C:2008:437, 49 kohta). Vertaa kyseisen tuomion 36 kohtaan, jonka mukaan käsitteeseen ”oleskelee” ei kuulu tilanne, jossa etsitty henkilö on tilapäisesti täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion alueella. Ks. myös tuomio 5.9.2012, Lopes Da Silva Jorge (C-42/11, EU:C:2012:517, 38 kohta).

¹⁴ Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdassa ilmaistun täytäntöönpanosta kieltäytymisen harkinnanvaraisen perusteen ”tavoitteena on etenkin sen mahdollistaminen, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi antaa erityisesti painoa mahdollisuudelle parantaa etsityn henkilön mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänen suorittuaan rangaistuksensa”. Tuomio 17.7.2008, Kozłowski (C-66/08, EU:C:2008:437, 45 kohta). Ks. myös tuomio 24.6.2019, Poplawski (C-573/17, EU:C:2019:530, 99 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 5 artiklan 3 kohtaa koskevasta analogisesta toteamuksesta ks. tuomio 11.3.2020, SF (Eurooppalainen pidätysmääräys – Täytäntöönpanojäsenvaltioon palauttamista koskeva tae) (C-314/18, EU:C:2020:191, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

¹⁵ Ks. erityisesti sen 3 artiklan 1 kohta.

¹⁶ Ks. myös komission tiedonanto – Käsikirja tuomittujen siirtämisestä ja vapausrangaistuksista Euroopan unionissa (EUVL 2019, C 403, s. 2), 2.3.2 kohta.

tuomittu ”asuu” puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettulla tavalla, perustuu väistämättä pitkälti tosiseikkoihin ja tehdään siten tapauskohtaisesti. On kuitenkin syytä mainita kaksi muuta yleistä osatekijää.

59. Ensinnäkin erotettavia ja arvioitavia tosiseikkoja olisi tarkasteltava puitepäätöksessä 2008/909, kuten etenkin sen 3 artiklan 1 kohdasta ilmenee,¹⁷ asetetun sosiaalista kuntoutusta koskevan *tavoitteen linssi* läpi. Sen määrittämisessä, asuuko tuomittu jäsenvaltiossa eli onko hänellä vakituinen asuinpaikka siellä ja siteitä siihen, ei nimittäin ole kyse yksinkertaisesti abstraktista arvioinnista, vaan itse asiassa se tehdään, *jotta* voidaan arvioida tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksia.

60. Juuri tämä tarkoitus määrittää, mikä on merkityksellistä yksitistätapauksessa ja mitä siinä olisi otettava huomioon. En suinkaan halua käynnistää monitahoista keskustelua niistä lukuisista tekijöistä, joita sosiaalisen kuntoutuksen prosessiin olisi kuuluttava,¹⁸ mutta nyrkkisääntönä voidaan ehkä olettaa, että perhesiteet ja sosiaaliset siteet ovat erityisen hyödyllisiä tuomitulle hänen vapautuessaan vankilasta ja antavat hänelle mahdollisuuden integroitua uudelleen yhteiskuntaan.

61. On kuitenkin myös selvää, että johdanto-osan 17 perustelukappaleessa mainittujen merkityksellisten siteiden luettelo ei ole tyhjentävä, kuten ilmaisusta ”sellaisten seikkojen perusteella kuin” ilmenee. Tämän vahvistaa johdanto-osan yhdeksäs perustelukappale, jonka mukaan varmistuakseen sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksista tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen olisi otettava huomioon, *onko* tuomitulla *yhteys* täytäntöönpanovaltioon ja katsooko tuomittu, että ”hän perheensä on täytäntöönpanovaltiossa, sekä kieli- tai kulttuurisiteet, sosiaaliset tai taloudelliset ja muut siteet täytäntöönpanovaltioon”. Nähdäkseni ei ole mitään estettä sille, että esimerkiksi kulttuuriset tai kielelliset siteet otetaan huomioon puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan yhteydessä, jos ne todetaan aidosti hyödyllisiksi yksilön sosiaalisen kuntoutuksen kannalta.

62. Toiseksi on myös hyvin selvää, ettei vakituista asuinpaikkaa eikä niiden siteiden tutkimista, joita henkilöllä saattaa olla, voida tarkastella yksinomaan rikostuomion antamista välittömästi edeltäneen ajanjakson osalta. Sen sijaan – kuten on hyvin luontevaa – tuomitun elämää on tarkasteltava laajemmasta näkökulmasta ottaen huomioon yhtä lailla siteet ja yhteydet, joita on ehkä jo muodostunut aiemmin edellisissä elämänvaiheissa mutta jotka voivat mahdollisesti edelleen edistää tuomitun kykyä löytää uudelleen paikkansa yhteisössä rangaistuksen suorittamisen jälkeen.

63. Näiden yleisten ohjeiden lisäksi tutkinta on tehtävä tapauskohtaisesti, ja siinä on otettava huomioon yksittäistapauksen olosuhteet, kunkin tuomitun aiempi sosiaalinen elämä ja ammatillinen ura ja pidettävä aina mielessä sosiaalista kuntoutusta koskeva tavoite. Kuten unionin tuomioistuin on todennut, yksittäisellä seikalla ei joka tapauksessa voi olla yksinään ratkaisevaa merkitystä.¹⁹ Asuinpaikkaa, joka on vain yksi näkökohta, ei pitäisi koskaan tarkastella erikseen. Sen sijaan sitä olisi tarkasteltava yhdessä perhesiteiden taikka sosiaalisten tai muiden siteiden kanssa. Keskeistä on, että tällaisten siteiden ei voida yksinkertaisesti olettaa olevan olemassa yksinomaan tuomitun kansalaisuuden tai virallisesti rekisteröidyn asuinpaikan perusteella.

¹⁷ Ks. myös puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 2 ja 4 kohta ja johdanto-osan yhdeksäs perustelukappale.

¹⁸ Ks. esim. Faraldo-Cabana, P., ”One step forward, two steps back? Social rehabilitation of foreign offenders under Framework Decisions 2008/909/JHA and 2008/947/JHA”, *New Journal of European Criminal Law*, vol. 10(2), 2019, s. 151–167, sivuilla 157–159.

¹⁹ Tuomio 17.7.2008, Kozłowski (C-66/08, EU:C:2008:437, 49 kohta).

2. Tuomitun siirtämistä koskevan edellytyksen arviointi

64. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan edellytysten aineellisen sisällön selventäminen ei kuitenkaan vastaa täysin kysymykseen siitä, miten näitä edellytyksiä olisi tarkasti ottaen arvioitava. Tältä osin on syytä panna merkille kolme seikkaa.

65. Ensinnäkin puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan edellytysten samoin kuin sosiaalisen kuntoutuksen todennäköisyyden arviointi, joka on saman puitepäätöksen 4 artiklan 2 kohdan nojalla tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen tehtävä, on *tehtävä tapauskohtaisesti*, jotta mahdollistetaan *tuomitun erityisolosuhteiden* huomioon ottaminen.

66. Huomautan, että puitepäätöksessä 2008/909 ennakoidaan tällaisten yksittäistapauksen olosuhteiden arvioimista säättämällä 6 artiklan 3 kohdassa tuomitun oikeudesta esittää mielipiteensä (kun tuomittu on edelleen tuomion antaneessa valtiossa).²⁰ Kyseisessä säännöksessä myös säädetään, että tämä mielipide toimitetaan täytäntöönpanovaltiolle, erityisesti huomioon otettavaksi sovellettaessa 4 artiklan 4 kohtaa, jonka perusteella täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi toimittaa tuomion antaneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle perustellun lausunnon siitä, että sosiaalisen kuntoutuksen tavoite ei toteudu tietyssä yksittäistapauksessa. Viimeksi mainitussa säännöksessä myös annetaan täytäntöönpanoviranomaiselle oikeus toimittaa tuomion antaneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle perusteltu lausunto siitä, miksi sosiaalisen kuntoutuksen tavoitetta ei saavutettaisi tietyssä tapauksessa. Tämä mahdollisuus on olemassa riippumatta siitä, onko tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomainen suorittanut kuulemisen vai ei. Kokonaisuutena tarkasteltuna tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomainen voi käynnistää puitepäätöksessä 2008/909 säädetyn yhteistyöjärjestelmän vain, kun se on todennut, että tuomitun siirtäminen helpottaisi *hänen* sosiaalista kuntoutustaan.

67. Toiseksi tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen olisi arvioitava sosiaalisen kuntoutuksen (*myönteistä*) todennäköisyyttä *täytäntöönpanovaltiossa* ja oltava vakuuttunut siitä. Päätös siirtää tuomittu ei voi perustua pelkkään (*kielteiseen*) toteamukseen siitä, ettei sosiaalinen kuntoutus vaikuta mahdolliselta *tuomion antaneessa valtiossa*.

68. Tämä seuraa sekä puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 2 kohdan sanamuodosta että sen logiikasta. Tätä on syytä korostaa nimenomaisesti, koska tuomion antaneen jäsenvaltion näkökulmasta saattaa vaikuttaa jokseenkin epätavalliselta, että sen edellytetään pohjimmiltaan arvioivan tosiasiallista tilannetta toisessa jäsenvaltiossa. Yksinkertaistetusti tuomion antaneen jäsenvaltion näkökulmasta se, mikä sen on uskottavasti todettava, ei ole siteiden puuttuminen ”täällä” (tuomion antaneessa valtiossa) vaan jonkinlaisten siteiden olemassaolo ”siellä” (täytäntöönpanovaltiossa).

69. Tällainen logiikka tarkoittaa tietysti sitä, että tuomitut, joilla ei ole vakituista asuinpaikkaa eikä perhesiteitä taikka sosiaalisia tai muita siteitä, ei voida siirtää toiseen jäsenvaltioon (jonka kansalaisia he ovat ja/tai josta he ovat kotoisin) puitepäätöksen 2008/909 nojalla. Ääritapauksissa voi yksinkertaisesti olla niin, ettei ole yhtään jäsenvaltiota, jonka osalta voitaisiin perustellusti katsoa, että tuomion täytäntöönpano siellä helpottaisi tuomitun sosiaalista kuntoutusta.

²⁰ Todistuksen, jonka muoto esitetään liitteen I mukaisessa todistuksessa, k jakson otsikko on ”Tuomitun mielipide”, ja siinä edellytetään asiaa koskevien tietojen antamista.

70. Kolmanneksi, niin valitettava kuin tällainen skenaario onkin, se ei ole ongelma puitepäätöksen 2008/909 järjestelmässä. Tässä yhteydessä on syytä palauttaa mieleen sääntö ja poikkeus – tai tarkemmin ottaen poikkeuksen poikkeus.

71. Kun kyse on vapausrangaistuksen suorittamisesta, oletussääntönä on, että se pannaan täytäntöön tavallisesti rangaistuksen määränneessä (jäsen)valtiossa. Tuomittujen siirtäminen toiseen (jäsen)valtioon vapausrangaistuksen suorittamista varten on poikkeus ja lähtökohtaisesti mahdollista vain, jos se sallitaan erityisessä sääntelyssä, kuten nykyisin puitepäätöksessä 2008/909 tai aiemmin tuomittujen siirtämisestä tehdyssä yleissopimuksessa.²¹

72. Puitepäätös 2008/909 on laadittu tavalla, jolla selkeästi pyritään turvaamaan tuomitun edut. Tuomittujen siirtäminen on mahdollista vain, jos voidaan olettaa, että se edistää heidän sosiaalisen kuntoutumisensa mahdollisuuksia. Kyseistä puitepäätöstä ei sitä vastoin ole laadittu siten, että sillä edistettäisiin jäsenvaltioiden (mahdollisia) intressejä sijoittaa tuomittuja uudelleen eri puolille unionia tai jopa palauttaa heitä kotimaihinsa tuomion täytäntöönpanoa varten näiden henkilöiden kansalaisuuden perusteella.²²

73. Puitepäätöksen 2008/909 erityisessä järjestelmässä tuomitun siirtäminen ilman hänen suostumustaan eli tilanne, josta säädetään puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ja joka on merkityksellinen nyt käsiteltävässä asiassa, muodostaa poikkeuksen. Kyseisen puitepäätöksen 6 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että pääsääntönä ja perinteisesti on niin, että siirtämisen olisi perustuttava tuomitun suostumukseen.

74. Siitä, missä määrin vastoin tuomitun suostumusta tapahtuva siirto on yhteensopiva sosiaalisen kuntoutuksen toteutettavuuden kanssa, voidaan keskustella,²³ koska näissä tapauksissa sosiaalinen kuntoutus tapahtuu todennäköisesti paikassa, johon tuomittu ei halunnut tulla siirrettyksi. Tämän vuoksi on todellakin mahdollista spekuloida sillä, sallittiinko jäsenvaltioiden joidenkin intressien näin vaikuttaa vaivihkaa järjestelmään, joka laadittiin ensisijaisesti tuomittujen hyväksi. On kuitenkin myös selvää, että puitepäätöksessä 2008/909 ilmaistaan unionin lainsäätäjän tahto mahdollistaa joissain tilanteissa tuomittujen siirrot heidän vastustuksestaan huolimatta, kun sosiaaliseen kuntoutukseen voidaan pyrkiä ja siten olisi myös pyrittävä näissä olosuhteissa.

75. Edellä esitetystä kolmannesta seikasta kuitenkin seuraa, että puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaa koskeva lähestymistapa tai tulkinta ei voi olla liian laaja. Tuomittujen tahdon vastaisesti tehtävät siirrothan muodostavat edellä kuvatussa rakenteessa edelleen poikkeuksen vapausrangaistusten täytäntöönpanoa koskevasta pääsäännöstä.

²¹ 21.3.1983 tehty tuomittujen siirtämistä koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus, Euroopan neuvoston sopimussarja No. 112. Kyseisessä yleissopimuksessa edellytetään tuomitun suostumusta siirtämiseen. Kuten puitepäätöksen 2008/909 johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa muistutetaan, ”kaikki jäsenvaltiot eivät ole ratifioineet mainittuun yleissopimukseen – – tehtyä lisäpöytäkirjaa, jonka mukaan asianomainen voidaan – – siirtää ilman hänen suostumustaan”.

²² Puitepäätöksen 2008/909 perusteiden tarkastelusta ks. esim. De Wree, E., Vander Beken, T. ja Vermeulen, G., ”The transfer of sentenced persons in Europe: Much ado about reintegration”, *Punishment & Society*, vol. 11(1), 2009, s. 111–128, sivulla 117; Martufi, A., ”Assessing the resilience of ‘social rehabilitation’ as a rationale for transfer. A commentary on the aims of Framework Decision 2008/909/JHA”, *New Journal of European Criminal Law*, vol. 9, 2018, s. 43–61, sivulla 44 ja Faraldo-Cabana, P., ”One step forward, two steps back? Social rehabilitation of foreign offenders under Framework Decisions 2008/909/JHA and 2008/947/JHA”, *New Journal of European Criminal Law*, vol. 10(2), 2019, s. 151–167.

²³ Martufi, A., ”Assessing the resilience of ‘social rehabilitation’ as a rationale for transfer. A commentary on the aims of Framework Decision 2008/909/JHA”, *New Journal of European Criminal Law*, vol. 9, 2018, s. 43–61, sivulla 49.

76. Edellä esitetty huomioon ottaen ehdotan, että puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdasta tulkitaan siten, että tuomittu asuu tietyssä jäsenvaltiossa, kun kyseisellä henkilöllä on ollut tai on vakituinen asuinpaikka asianomaisessa valtiossa ja kun kyseisellä henkilöllä on asianomaiseen valtioon perhesiteet tai sosiaaliset tai ammatilliset siteet, joiden perusteella voidaan perustellusti olettaa, että kyseiselle henkilölle on syntynyt asianomaiseen valtioon yhteys, joka parantaa hänen valmiuttaan sopeutua uudelleen yhteiskuntaan tuomionsa suorittamisen jälkeen. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdasta on siten esteenä kansalliselle lainsäädännölle, joka mahdollistaa tuomion tunnustamisen ja täytäntöönpanon yksinomaan tuomitun pelkästään hallinnollisiin tarkoituksiin rekisteröidyn pysyvän tai väliaikaisen osoitteen perusteella, ilman että samanaikaisesti tutkitaan tapauskohtaisesti sellaisten merkityksellisten siteiden olemassaoloa, joiden perusteella voidaan päätellä, että nämä siteet edistävät tuomitun valmiutta sopeutua uudelleen yhteiskuntaan tuomionsa suorittamisen jälkeen.

B Toinen kysymys: tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen velvollisuus määrittää sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuudet

77. Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamisalaan kuuluvassa tilanteessa varmistuttava vielä ennen tuomion ja liitteen I mukaisen todistuksen lähettämistä siitä, että tuomion täytäntöönpano täytäntöönpanovaltiossa edistäisi tuomitun sosiaalista kuntoutusta. Se myös tiedustelee, onko tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen lisäksi ilmoitettava tähän tarkoitukseen kerätyt tiedot liitteen I mukaisen todistuksen d osan 4 kohdassa, jos tuomittu väittää, että hänellä on perhesiteet tai sosiaaliset tai ammatilliset siteet tuomion antaneessa valtiossa.

78. Tšekin hallitus esittää epäilyjä toisen kysymyksen tutkittavaksi ottamisen edellytyksistä. Se väittää, että puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 2 kohdan mukainen arviointi on jo tehty pääasian oikeudenkäynnissä käsiteltävässä asiassa ja ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selitä, miksi tämäntyyppiset tiedot ovat tarpeellisia.

79. Olen tästä eri mieltä.

80. Myönnän, että ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että puitepäätöksellä 2008/909 käyttöön otetun mekanismin toiminta on jo siirtynyt vaiheeseen, joka on täytäntöönpanovaltion vastuulla. Menettelyssä on jo ohitettu vaihe, jossa voidaan suorittaa vapaaehtoisia kuulemisia, joihin viitataan puitepäätöksen 4 artiklan 2 kohdassa ja joita kuvataan yksityiskohtaisesti 4 artiklan 3 kohdassa.²⁴ Täytäntöönpanoviranomainen voi kuitenkin saman artiklan 4 kohdan nojalla toimittaa tuomion antaneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle perustellun lausunnon siitä, ”että rangaistuksen täytäntöönpano – ei edistäisi tuomitun sosiaalista kuntoutusta ja menestyksestä yhteiskuntaan sopeuttamista”. Jos kuulemista ei ole suoritettu, kyseinen lausunto voidaan toimittaa myös tuomion ja liitteen I mukaisen todistuksen lähettämisen jälkeen.

81. Ennakkoratkaisupyynnössä ei täsmennetä, ovatko täytäntöönpanovaltion ja tuomion antaneen valtion toimivaltaiset viranomaiset neuvotelleet keskenään. Elleivät ole, täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen on siten edelleen mahdollista toimittaa tuomion antaneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle perusteltu lausunto valittajan sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksista.

²⁴ Kuuleminen on sen sijaan pakollista, jos siirto kuuluu 4 artiklan 1 kohdan c alakohdan soveltamisalaan.

82. Tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen velvoitteiden laajuutta on siten mahdollisesti edelleen tarpeen selventää, jotta täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi käyttää toimivaltaansa hyödyllisesti ja toimittaa perustellun lausuntonsa tuomion antaneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle.

83. Katson lisäksi, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toinen kysymys liittyy luonnollisesti kolmanteen kysymykseen, joka koskee täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuutta kieltäytyä tuomion tunnustamisesta puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan sisältävän perusteen nojalla, jos 4 artiklan 1 kohdassa säädetty edellytykset eivät täyty.

84. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan koskee kuitenkin ”asumisen” edellytystä ja siten sitä, onko tuomitulla merkityksellisiä siteitä täytäntöönpanovaltioon. Puitepäätöksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaiset näkökohdat kietoutuvat siten yhteen sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksia koskevien näkökohtien kanssa. Puitepäätöksessä 2008/909 erotetaan nähtävästi toisistaan tuomion antaneen valtion ja täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisten yhtäältä 4 artiklan 2 kohdan mukaisen toimivallan ja toisaalta 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan (jossa viitataan 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan) mukaisen toimivallan käyttö. Tätä erottelua on selvennettävä, ja tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen velvollisuuden tutkiminen on välttämätön askel tällaisessa selventämisessä. Tämä on toinen syy, jonka vuoksi toinen kysymys voidaan mielestäni ottaa tutkittavaksi.

85. Kun tarkastellaan asiakysymystä, toiseen kysymykseen on nähdäkseni verrattain yksinkertaista vastata myöntävästi, ja myöntävä vastaus kuvastaa myös kaikkien tästä kysymyksestä huomautuksia esittäneiden osapuolten kantaa.

86. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 2 kohdan sanamuodosta ilmenee selvästi, että tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen on todellakin päädyttävä myönteiseen päätelmään siitä, että tuomitun sosiaalinen kuntoutus on mahdollista täytäntöönpanovaltiossa. Ellei sosiaalista kuntoutusta pidetä mahdollisena, puitepäätöksellä 2008/909 luotu tunnustamismekanismi ei voi käynnistyä.

87. Tšekin tasavalta ja komissio esittävät, että tätä koskevan myönteisen päätelmän on perustuttava varmuuteen. Suhtaudun tähän paljon epäroivämmin. Ei tarvitse olla Niels Bohr ollakseen samaa mieltä siitä, että ”ennustaminen on vaikeaa, varsinkin tulevaisuuden ennustaminen”. Koska useimmilla kansallisilla tuomareilla ei ole todennäköisesti ole kristallipalloja kaapeissaan, heidän tehtävänä on nähdäkseni päätyä perusteltuun oletukseen pikemminkin kuin varmuuteen. Ennustaminen on silti tehtävä kyseisen henkilön erityistilanteen ja heidän parhaan tietonsa ja tietämyksensä perusteella, mutta kyse voi olla vain perustellusta oletuksesta.

88. Tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen on myös annettava tähän tarkoitukseen kerätyt tiedot liitteen I mukaisen todistuksen d osan 4 kohdassa. Annettavat tiedot ovat pakollisia, paitsi jos ne on merkitty valinnaisiksi, kuten I osassa, jonka otsikko on ”Muita tapaukseen liittyviä seikkoja (*mahdollisia lisätietoja*)”.²⁵

²⁵ Kursivointi tässä.

89. Toisin kuin toisen ennakkoratkaisukysymyksen lähtökohtana vaikuttaa olevan, tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen velvollisuus ei mielestäni rajoitu tilanteisiin, joissa tuomittu on käyttänyt tilaisuutta esittää mielipiteensä, mistä säädetään puitepäätöksen 2008/909 6 artiklan 3 kohdassa.

90. Viimeksi mainitun säännöksen mukaan mielipide on toimitettava täytäntöönpanovaltiolle, jos sellainen on esitetty. Tästä lisäedellytyksestä ei kuitenkaan seuraa, että jos tuomittu ei ole esittänyt mielipidettään, tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomainen ei olisi velvollinen toimittamaan tietoja, jotka on kerätty sen näkemyksen tueksi, että tuomion täytäntöönpano täytäntöönpanovaltiossa edistäisi sosiaalista kuntoutusta. Tätä velvollisuutta sovelletaan mielestäni *riippumatta siitä*, onko tuomittu esittänyt puitepäätöksen 2008/909 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettun mielipiteensä vai ei.

91. On erittäin tärkeää, että tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen näkemystä tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksista tukevat tiedot annetaan, jotta täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi tosiasiallisesti käyttää sille annettua mahdollisuutta vastustaa tätä päätelmää perustellussa lausunnossa, jossa se esittää näkemyksensä siitä, ettei sosiaalista kuntoutusta edistettäisi kyseisessä tapauksessa. Muistutan, että täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi esittää tällaisen lausunnon riippumatta siitä, onko tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomainen suorittanut kuulemisen vai ei.

92. Totean samaan tapaan kuin ratkaisuehdotuksessani A.P.,²⁶ että jäsenvaltioiden välinen oikeudellinen yhteistyö perustuu ajatukseen vakiomuotoisesta ja siten yksinkertaistetusta yhteydenpidosta. Jotta tällainen yhteydenpito on tehokasta, tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen on annettava kaikki tarvittavat tiedot, joihin se tukeutui katsoessaan, että sosiaalinen kuntoutuminen on todennäköistä täytäntöönpanojäsenvaltiossa. Näiden tietojen toimittaminen myös antaa täytäntöönpanovaltion toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisuuden täyttää velvoitteensa oikea-aikaisesti.

93. Monien muiden tällä alalla annettujen välineiden tapaan puitepäätös 2008/909 mahdollistaa selkeästi neuvottelut ja kuulemisen. Tällaisten neuvottelujen ja kuulemisten olisi kuitenkin *täydennettävä* yhteydenpidon vakiomuotoisia ja pääasiallisia osatekijöitä, jotka tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen on toimitettava etukäteen, mutta ne *eivät saa korvata* niitä. Sen, että lisätietoja tai kuulemista on tarpeen pyytää, vaikka se onkin selkeästi mahdollista, olisi siten oltava jatkossakin poikkeus, eikä se saa muodostua säännöksi.²⁷ Lisäksi puitepäätöksessä 2008/909 asetetaan määräajat, joissa lopullinen päätös tuomion tunnustamisesta ja rangaistuksen täytäntöönpanosta on lähtökohtaisesti tehtävä,²⁸ mikä asettaa rajoituksia tosiseikkoja koskeville selvityksille, joita saatetaan tehdä ja täydentää sen jälkeen, kun tuomio on lähetetty tunnustamista varten.

94. Edellä esitetyn perusteella katson toiseksi, että puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että siinä edellytetään, että tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomainen tekee tämän puitepäätöksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetyssä tilanteessa ennen tuomion ja liitteen I mukaisen todistuksen lähettämistä tuomitun tilanteen tapauskohtaisen arvioinnin perusteella myönteisen päätelmän, jonka mukaan tuomion täytäntöönpano täytäntöönpanovaltiossa todennäköisesti edistää tuomitun sosiaalista

²⁶ Ks. ratkaisuehdotukseni A. P. (Valvontatoimenpiteet) (C-2/19, EU:C:2020:80, 30 kohta).

²⁷ Ks. vastaavasti tuomio 23.1.2018, Piotrowski (C-367/16, EU:C:2018:27, 61 kohta). Ks. myös ratkaisuehdotukseni X (Laulajasta annettu eurooppalainen pidätysmääräys) (C-717/18, EU:C:2019:1011, 80 kohta).

²⁸ Ks. puitepäätöksen 2008/909 12 artikla.

kuntoutusta. Tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen on annettava kaikki tähän tarkoitukseen kerätyt tiedot liitteen I mukaisen todistuksen d osan 4 kohdassa riippumatta siitä, onko tuomittu käyttänyt puitepäätöksen 2008/909 6 artiklan 3 kohdassa säädettyä tilaisuutta esittää mielipiteensä asiasta.

C Kolmas kysymys: täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus kieltäytyä tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta

95. Kolmannella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tulkittava siten, että täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi kieltäytyä tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, kun puitepäätöksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettussa tilanteessa ei 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua kuulemisesta huolimatta ole näytetty, että tuomitulla olisi sellaiset perhesiteet tai sosiaaliset tai ammatilliset siteet, jotka huomioon ottaen on hyvä syy olettaa, että rangaistuksen suorittaminen täytäntöönpanovaltiossa edistäisi tuomitun sosiaalista kuntoutusta.

96. Muistutan, että puitepäätöksen 2008/909 8 artiklan 1 kohdassa säädetään velvollisuudesta tunnustaa tuomio, jollei täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen päätä vedota johonkin 9 artiklassa säädettyyn perusteeseen kieltäytyä tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta.

97. Puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi kieltäytyä tunnustamasta tuomiota ja panemasta rangaistusta täytäntöön, jos 4 artiklan 1 kohdassa esitetyt perusteet eivät täyty. Tähän kuuluu tilanne, josta säädetään nimenomaisesti 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa, jossa viitataan tuomitun *asumista* täytäntöönpanovaltiossa koskevaan edellytykseen ja siten tältä osin hänen vakituiseen asuinpaikkaansa ja merkityksellisiin siteisiinsä täytäntöönpanovaltioon.

98. Vaikka onkin *täytäntöönpanovaltion* toimivaltaisen viranomaisen tehtävä arvioida näiden edellytysten täyttymistä, puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 2 kohdan mukaan *tuomion antaneen* valtion toimivaltaisen viranomaisen on varmistuttava siitä, että tuomitun siirtäminen edistäisi hänen sosiaalista kuntoutustaan.

99. *Tuomion antaneelle* valtiolle nimenomaisesti asetettu velvollisuus varmistua siitä, että sosiaalinen kuntoutus on mahdollista, sai ymmärtääkseni ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämään tämän kolmannen kysymyksen, koska täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen velvollisuus vaikuttaa – nyt käsiteltävässä asiassa merkityksellisin osin – rajoittuvan puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädettyjen edellytysten täyttymisen todentamiseen.

100. Kolmanteen kysymykseen vastaaminen edellyttää siten puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan, 4 artiklan 2 kohdan ja 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan suhteen selventämistä.

101. Tšekin ja Unkarin hallitukset sekä komissio esittävät, että on erotettava yhtäältä 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaiset perusteet ja toisaalta 4 artiklan 2 kohdan mukaiset perusteet, joista täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi tutkia ainoastaan ensiksi mainittuja.

102. Ensi näkemältä olen samaa mieltä siitä, että sekä tuomion antaneen valtion että täytäntöönpanovaltion toimivaltaisilla viranomaisilla vaikuttaa olevan yhtäläiset arviointivaltuudet, kun kyse on puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan perusteista, kun taas tuomion antaneen valtion toimivaltaisella viranomaisella on yksinoikeus soveltaa 4 artiklan 2 kohtaa. Olen siten myös yhtä mieltä siitä, että vedotessaan puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaiseen kieltäytymisperusteeseen täytäntöönpanovaltion toimivaltaisella viranomaisella on *oikeus tutkia vain* tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen tekemä arviointi 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla. Tämä seuraa 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan sanamuodosta, jossa viitataan 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaan muttei 4 artiklan 2 kohtaan.

103. Tehtyäni tämän muodollisen erottelun katson kuitenkin edellä 55–63 kohdassa vastauksena ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäiseen kysymykseen esitetyistä syistä, että käytännössä näissä kahdessa arvioinnissa on todennäköisesti verrattain paljon päällekkäisyyksiä. Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 2 kohdan mukaista arviointia siitä, missä määrin siirtäminen voi edistää tuomitun sosiaalista kuntoutusta, nimittäin edeltää 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisten merkityksellisten siteiden tarkastelu, kuten Espanjan ja Puolan hallitukset lähinnä väittävät.

104. Siten, vaikka lähtökohtaisesti katsottaisiin, että tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksien arvioiminen puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 2 kohdan nojalla on ainoastaan tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen tehtävä, tämä ei veisi täytäntöönpanovaltion toimivaltaiselta viranomaiselta sille selkeästi puitepäätöksessä 2008/909 annettua toimivaltaa tehdä oma arviointinsa 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla. Tällä tavalla täytäntöönpanojäsenvaltion viranomaisilla on mahdollisuus kiistää ja käytännössä kumota juuri se perusta (vakituinen asuinpaikka ja merkitykselliset siteet), johon sosiaalista kuntoutusta koskevan päätelmän on väistämättä perustuttava.

105. Tunnustan ehdottomasti vastavuoroisen tunnustamisen merkityksen rikosasioiden oikeudellisen yhteistyön ”kulmakivenä”,²⁹ kuten Unkarin hallitus perustellusti muistuttaa. Kun puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaa, 4 artiklan 2 kohtaa ja 9 artiklan 1 kohdan b alakohtaa luetaan yhdessä, katson kuitenkin, että loppujen lopuksi näissä säännöksissä pannaan tuomion antaneen valtion ja täytäntöönpanovaltion viranomaiset samalla viivalle, kun kyse on tuomitun siirtämiselle puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaan kuuluvassa tilanteessa asetettujen edellytysten todentamisesta.

106. Voidaan vain arvailla, mistä tällainen unionin lainsäätäjän tarkoittama ”tasapaino” tarkalleen ottaen tuli löytää. Olipa asia sitten miten tahansa, tapa, jolla puitepäätös 2008/909 on nykyisin laadittu, tarkoittaa, että unionin lainsäätäjä on asettanut tuomion antaneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle velvollisuuden muodostaa valistunut mielipide tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksista 4 artiklan 2 kohdan nojalla. Täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi kuitenkin edelleen tosiasiallisesti kiistää tämän päätelmän esittämällä oman näkemyksensä tuomitun täytäntöönpanovaltiossa asumisen todellisuudesta – toisin sanoen siitä, onko hänellä 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukainen vakituinen asuinpaikka ja merkitykselliset siteet siellä.

²⁹ Ks. esim. tuomio 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

107. Täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi esittää oman näkemyksensä ensin perustellussa lausunnossa 4 artiklan 4 kohdan mukaisen kuulemisen yhteydessä tai myös siinä tapauksessa, ettei kuulemista suoriteta. Vaikka kyseinen säännös ei itsessään muodosta kieltäytymisperustetta, kuten puitepäätöksen 2008/909 johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa muistutetaan, on todennäköistä, että jos mahdollista erimielisyyttä tästä seikasta ei poisteta kuulemisella ja keskustelemalla, näkemyserot voivat myöhemmin johtaa siihen, että täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen kieltäytyy tunnustamasta tuomiota 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan edellytysten täytyessä.

108. Lisäksi on vielä kysymys tiedoista ja näytöstä, joihin täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi tukeutua vedotessaan 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaiseen kieltäytymisperusteeseen. Onko täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen rajattava tutkintansa ja arviointinsa tosiseikkoja koskevan tilanteen, sellaisena kuin tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomainen on sen todennut, tarkasteluun? Vai onko täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen käynnistettävä oma tutkintansa, jossa tutkitaan uudelleen kaikki tuomitun asumiseen täytäntöönpanovaltiossa liittyvät tekijät?

109. Nähdäkseni on niin, että siinä määrin kuin täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi itsenäisesti kieltäytyä tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla, se voi myös itsenäisesti todentaa puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaiset edellytykset. Toisin ilmaistuna puitepäätöksen 2008/909 sanamuodossa ei ole mitään sellaista, joka olisi esteenä tällaiselle itsenäiselle tutkimiselle, vaikka sen laajuudelle onkin asetettu joitain rajoituksia.

110. Ensinnäkin tuomion tunnustamisen ja täytäntöönpanon olisi tapahduttava puitepäätöksen 2008/909 12 artiklassa tätä tarkoitusta varten asetetuissa määräajoissa. Puitepäätöksen 12 artiklan 2 kohdan mukaan etenkin *lopullinen* päätös tuomion tunnustamisesta ja rangaistuksen täytäntöönpanosta on tehtävä lähtökohtaisesti 90 päivän kuluessa.

111. Toiseksi, kuten Tšekin hallitus perustellusti muistuttaa, kun täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen päättää käyttää mahdollisuutta kieltäytyä tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan perusteella, kieltäytyminen edellyttää, että on suoritettu 9 artiklan 3 kohdan mukainen *pakollinen kuuleminen*.

112. Kolmanneksi, kun kyse on puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan edellytysten todentamisesta, täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen tarkastelussa on pysyttävä SEU 4 artiklan 3 kohdassa vahvistetun vilpittömän yhteistyön periaatteen asettamissa rajoissa. Tämä tarkoittaa käytännössä, että täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen olisi tukeuduttava ensisijaisesti tietoihin, jotka tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomainen on jo kerännyt ja toimittanut, ja sen tekemään arviointiin. Tämähän on myös syy siihen, miksi tuomion antaneen valtion toimivaltaisten viranomaisten on esitettävä havaintonsa täysimääräisesti liitteen I mukaisessa todistuksessa riippumatta siitä, esittikö tuomittu mielipiteessään lisätietoja vai ei.³⁰

113. Täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi tietenkin paitsi todentaa halutessaan annettujen tietojen oikeellisuuden myös pyytää lisätietoja, jos se pitää niitä tarpeellisina. Tällaisen tosiseikkojen toteamisen ja näytön hankkimisen olisi kuitenkin oltava luonteeltaan kohtuullista, ja sen tarkoituksena olisi oltava varmistaa mahdollisesti tiettyjä

³⁰ Kuten todettiin jo edellä tämän ratkaisuehdotuksen 91–93 kohdassa.

seikkoja, joiden osalta täytäntöönpanovaltion toimivaltaisella viranomaisella on edelleen epäilyjä. Tällaisen todentamisen ei ole tarkoitus muuttua täysimittaiseksi, seikkaperäiseksi arvioinniksi, jossa tutkitaan alusta pitäen kaikkia puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisia osatekijöitä.

114. Tällainen tutkinta olisi puitepäätöksen 2008/909 hengen ja tarkoituksen sekä siinä sovellettavan vilpittömän yhteistyön periaatteen vastainen, mutta siinä myös asetettaisiin käytännössä tuomion antaneen valtion toimivaltaiset viranomaiset mahdollomaan asemaan, koska niille sälytettäisiin välillisesti liian tiukka näyttöä koskeva vaatimus siitä, mitä on todennettava, jotta puitepäätöksen mukaista mekanismia voidaan soveltaa. Tuomion antaneen jäsenvaltion toimivaltaiten viranomaisten ei lähtökohtaisesti pitäisi – eivätkä ne myöskään voi – todentaa hyvin seikkaperäisesti tosiseikkoja koskevaa yksityiskohtaista tilannetta täytäntöönpanojäsenvaltiossa keräämällä näyttöä, kuulemalla todistajia tai pyytämällä selvityksiä. Yksinkertaistetusti voidaan tuskin odottaa, että jotta puitepäätöksen 2008/909 mukaista mekanismia voidaan soveltaa, tuomion antaneen jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset ensin selvittävät yksityiskohtaisesti, miten usein tuomittu esimerkiksi vieraillee perheensä luona täytäntöönpanovaltiossa, onko hänet nähty paikallisessa pubissa viimeisten viiden vuoden aikana tai onko hänen pikkuserkkunsa juuri tarjonnut hänelle työpaikkaa kylässä, jossa hän syntyi, jos hän päättäisi palata sinne.

115. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämään kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti: Puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 1 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että siinä annetaan täytäntöönpanovaltion toimivaltaiselle viranomaiselle oikeus kieltäytyä tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, jos se katsoo, että tämän puitepäätöksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa esitetyt perusteet eivät täyty. Tähän sisältyy täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus kieltäytyä tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, jos se katsoo, ettei tuomitulla ole täytäntöönpanovaltiossa perhesiteitä taikka sosiaalisia, ammatillisia tai muita merkityksellisiä siteitä, joiden perusteella voidaan perustellusti katsoa, että rangaistuksen täytäntöönpano kyseisessä valtiossa voi edistää tuomitun sosiaalista kuntoutusta.

V Ratkaisuehdotus

116. Ehdotan näin ollen, että unionin tuomioistuin vastaa Najvyšší súd Slovenskej republikyn esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta rikosasioissa annettuihin tuomioihin, joissa määrätään vapausrangaistus tai vapauden menetyksen käsittävä toimenpide, niiden täytäntöönpanemiseksi Euroopan unionissa 27.11.2008 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/909/YOS 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että tuomittu asuu tietyssä jäsenvaltiossa, kun kyseisellä henkilöllä oli ollut tai on vakituinen asuinpaikka asianomaisessa valtiossa ja kun kyseisellä henkilöllä on asianomaiseen valtioon perhesiteet taikka sosiaaliset tai ammatilliset siteet, joiden perusteella voidaan perustellusti olettaa, että kyseiselle henkilölle on syntynyt asianomaiseen valtioon yhteys, joka parantaa hänen valmiuttaan sopeutua uudelleen yhteiskuntaan tuomionsa suorittamisen jälkeen.

Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 1 kohdan a alakohta on siten esteenä kansalliselle lainsäädännölle, joka mahdollistaa tuomion tunnustamisen ja täytäntöönpanon yksinomaan tuomitun pelkästään hallinnollisiin tarkoituksiin rekisteröidyn pysyvän tai väliaikaisen osoitteen perusteella, ilman että samanaikaisesti tutkitaan tapauskohtaisesti sellaisten

merkityksellisten siteiden olemassaoloa, joiden perusteella voidaan päätellä, että nämä siteet edistävät tuomitun valmiutta sopeutua uudelleen yhteiskuntaan tuomionsa suorittamisen jälkeen.

- 2) Puitepäätöksen 2008/909 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että siinä edellytetään, että tuomion antaneen valtion toimivaltainen viranomaisen tekee puitepäätöksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädettyssä tilanteessa ennen tuomion ja liitteen I mukaisen todistuksen lähettämistä tuomitun tilanteen tapauskohtaisen arvioinnin perusteella myönteisen päätelmän, jonka mukaan tuomion täytäntöönpano täytäntöönpanovaltiossa todennäköisesti edistää tuomitun sosiaalista kuntoutusta. Tuomion antaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen on annettava kaikki tähän tarkoitukseen kerätyt tiedot liitteen I mukaisen todistuksen d osan 4 kohdassa riippumatta siitä, onko tuomittu käyttänyt puitepäätöksen 2008/909 6 artiklan 3 kohdassa säädettyä tilaisuutta esittää mielipiteensä asiasta.
- 3) Puitepäätöksen 2008/909 9 artiklan 1 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että siinä annetaan täytäntöönpanovaltion toimivaltaiselle viranomaiselle oikeus kieltäytyä tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, jos se katsoo, että tämän puitepäätöksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa esitetyt perusteet eivät täyty. Tähän sisältyy täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus kieltäytyä tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, jos se katsoo, ettei tuomitulla ole täytäntöönpanovaltiossa perhesiteitä taikka sosiaalisia, ammatillisia tai muita merkityksellisiä siteitä, joiden perusteella voidaan perustellusti katsoa, että rangaistuksen täytäntöönpano kyseisessä valtiossa voi edistää tuomitun sosiaalista kuntoutusta.